

OBWIESZCZENIE MINISTRA PRACY I POLITYKI SOCJALNEJ

z dnia 16 maja 1995 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia.

1. Na podstawie art. 3 ustawy z dnia 18 listopada 1994 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz. U. Nr 133, poz. 686) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz. U. z 1983 r. Nr 31, poz. 146), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

- 1) ustawą z dnia 24 maja 1989 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników i niektórych innych osób prowadzących działalność zarobkową na własny rachunek oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 32, poz. 169),
- 2) ustawą z dnia 30 maja 1989 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym i o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego (Dz. U. Nr 35, poz. 190),
- 3) ustawą z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 36, poz. 206),
- 4) ustawą z dnia 16 października 1991 r. o zmianie niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. Nr 110, poz. 474),
- 5) ustawą z dnia 18 listopada 1994 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz. U. Nr 133, poz. 686),
- 6) ustawą z dnia 1 grudnia 1994 r. o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych (Dz. U. z 1995 r. Nr 4, poz. 17)

oraz zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania jednolitego tekstu.

2. W myśl art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450) — od dnia wejścia w życie ustawy — przepisy ustaw i dekretu wymienionych w art. 1 tej ustawy stosuje się, o ile nie są sprzeczne z jej postanowieniami. W związku z tym załączony do obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia nie obejmuje, jako sprzecznych z tą ustawą, następujących przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 36, poz. 206):

Art. 6. „3. Podstawę wymiaru emerytury i renty stanowi przeciętny dochód stanowiący podstawę wymiaru składek za okres, o którym mowa w ust. 4, ustalony i zwaloryzowany w sposób określony w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

4. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury i renty przyjmuje się dochód, od którego ustalono składki za okres kolejnych 3 lat kalendarzowych wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 12 lat, licząc wstecz od roku, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę.”

„6. Jeżeli w okresie, o którym mowa w ust. 4, ubezpieczony był pracownikiem albo wykonywał działalność, z tytułu której był objęty ubezpieczeniem społecznym na podstawie odrębnych przepisów, przy ustalaniu podstawy wymiaru uwzględnia się, na jego wniosek, wynagrodzenie lub dochód, który stanowił podstawę wymiaru składek na to ubezpieczenie.

7. Emerytury, renty inwalidzkie i renty rodzinne podlegają podwyższeniu na zasadach i w terminach określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin."

3. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy nie obejmuje:

- 1) art. 41 i 42 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz. U. Nr 45, poz. 232), jako dotyczących zmian w przepisach wygasłych;
- 2) art. 42 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników i niektórych innych osób prowadzących działalność zarobkową na własny rachunek oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 235) w brzmieniu:
„Art. 42. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 marca 1977 r.”;
- 3) art. 78 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. Nr 32, poz. 140) w brzmieniu:
„Art. 78. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1978 r.”;
- 4) art. 1 ust. 1 i art. 15 ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zmianie niektórych przepisów o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego i o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 5, poz. 33) w brzmieniu:
„Art. 1. 1. Osobom pobierającym w dniu wejścia w życie ustawy emerytury, renty inwalidzkie lub renty rodzinne przysługujące na podstawie przepisów:
  - 1) ustawy z dnia 27 września 1973 r. o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz. U. Nr 38, poz. 225, z 1974 r. Nr 21, poz. 117 i z 1977 r. Nr 11, poz. 43),
  - 2) ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. Nr 20, poz. 105 i z 1977 r. Nr 11, poz. 43),
  - 3) ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz. U. Nr 45, poz. 232, z 1976 r. Nr 40, poz. 235 i z 1977 r. Nr 11, poz. 43 oraz Nr 32, poz. 140),
  - 4) dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 10, poz. 54, z 1977 r. Nr 11, poz. 43 oraz Nr 32, poz. 140),
  - 5) ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników i niektórych innych osób prowadzących działalność zarobkową na własny rachunek oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 235 i z 1977 r. Nr 11, poz. 43 oraz Nr 32, poz. 140)

przyznaje się zamiast tych świadczeń odpowiednio emerytury lub renty określone

w tych przepisach ze zmianami wprowadzonymi niniejszą ustawą oraz z zastosowaniem zasad określonych w art. 122—126 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267)."

- „Art. 15. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1983 r., z tym że przepisy tej ustawy dotyczące zasiłku chorobowego oraz art. 8 pkt 1 i art. 9 pkt 1 wchodzi w życie z dniem 1 marca 1983 r.”;
- 5) art. 42—45 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (tekst jednolity: Dz. U. z 1983 r. Nr 31, poz. 146) w brzmieniu:
„Art. 42. Osoby, które przed dniem wejścia w życie ustawy osiągnęły wiek emerytalny lub wiek ten osiągną do dnia 31 grudnia 1980 r. i mają wymagany do emerytury okres ubezpieczenia wraz z okresami zaliczonymi do okresu ubezpieczenia, lecz nie mają pięcioletniego okresu ubezpieczenia, o którym mowa w art. 15 pkt 1, nabywają prawo do emerytury w wysokości najniższej emerytury określonej na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.
- Art. 43. 1. Osobom, które z tytułu wykonywania umowy lub z tytułu współpracy pobierają emerytury i renty określone przepisami o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników, przyznaje się z urzędu — zamiast tych emerytur i rent — odpowiednio emerytury i renty przewidziane w art. 6 ust. 1 pkt 4 lub 5 niniejszej ustawy.
2. Podstawą wymiaru świadczeń określonych w ust. 1 jest podstawa wymiaru emerytury lub renty przyznanej w myśl dotychczasowych przepisów.
  3. Emerytura lub renta przeliczona w myśl ust. 1 nie może być niższa od najniższej emerytury lub renty określonej odpowiednio przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin albo przepisami o świadczeniach pieniężnych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.
- Art. 44. 1. Osobom pobierającym w dniu wejścia w życie ustawy zasiłki o charakterze emerytur i rent z Funduszu Socjalnego Agentów «Społem» Centralnego Związku Spółdzielni Spożywców przy Naczelnej Radzie Zrzeszeń Prywatnego Handlu i Usług przyznaje się:
- 1) emerytury — jeżeli przed dniem wejścia w życie ustawy osiągnęły wiek emerytalny,
  - 2) renty inwalidzkie — jeżeli zostały zaliczone do I lub II grupy inwalidów.
2. Emerytury lub renty inwalidzkie, o których mowa w ust. 1, przysługują w wysokości dotychczas pobieranych zasiłków, co najmniej jednak w wysokości najniższych emerytur i rent określonych przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

3. Emerytury lub renty, o których mowa w ust. 1, przysługują od miesiąca następującego po miesiącu, w którym zakończono wykonywanie umowy lub współpracę, nie wcześniej jednak niż od dnia 1 lutego 1976 r.

4. Osobom uprawnionym:

- 1) w dniu 31 grudnia 1975 r. do zasiłku o charakterze emerytury lub renty z Funduszu Socjalnego Agentów «Społem» Centralnego Związku Spółdzielni Spożywców,
- 2) w dniu 30 czerwca 1973 r. do zasiłku o charakterze emerytury lub renty z Funduszu Socjalnego Sprzedawców «Ruchu»,

które posiadają lub nabędą prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin lub o zaopatrzeniu emerytalnym innych grup osób, wypłaca się emeryturę lub rentę powiększoną o kwotę zasiłku, jaki przysługuje im z jednego z tych funduszy.

Art. 45. 1. Dysponenti funduszy wymienionych w art. 44 ust. 4 przekazażą Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych odpowiednie kwoty na wypłaty emerytur i rent przyznanych zamiast zasiłków z tych funduszy.

2. Kwoty, o których mowa w ust. 1, określi Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych po uzgodnieniu z ich dysponentami.”;

6) art. 6 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników i niektórych innych osób prowadzących działalność zarobkową na

własny rachunek oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 32, poz. 169) w brzmieniu:

„Art. 6. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”;

7) art. 9 ustawy z dnia 30 maja 1989 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym i o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego (Dz. U. Nr 35, poz. 190) w brzmieniu:

„Art. 9. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”;

8) art. 31 ustawy z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 36, poz. 206) w brzmieniu:

„Art. 31. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1990 r., z tym że art. 17 uzyskuje moc od dnia 27 marca 1990 r.”;

9) art. 6 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o zmianie niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. Nr 110, poz. 474) w brzmieniu:

„Art. 6. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”;

10) art. 4 ustawy z dnia 18 listopada 1994 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz. U. Nr 133, poz. 686) w brzmieniu:

„Art. 4. Ustawa wchodzi w życie po upływie dwóch miesięcy od dnia ogłoszenia.”;

11) art. 61 ustawy z dnia 1 grudnia 1994 r. o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych (Dz. U. z 1995 r. Nr 4, poz. 17) w brzmieniu:

„Art. 61. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 marca 1995 r., z tym że przepisy art. 13 ust. 3—8 wchodzi w życie z dniem 1 marca 1996 r.”

Minister Pracy i Polityki Socjalnej: *L. Miller*

Załącznik do obwieszczenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 16 maja 1995 r. (poz. 333)

USTAWA

z dnia 19 grudnia 1975 r.

o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia¹⁾.

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. 1.²⁾ Obowiązkowe ubezpieczenie społeczne określone ustawą, zwane dalej „ubezpieczeniem”, obejmuje osoby wykonujące odpłatnie pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia zawartej na okres co najmniej 15 dni.

1a.³⁾ Ubezpieczenie obejmuje również osoby wykonu-

jące na rzecz jednego zleceniodawcy pracę na podstawie umów agencyjnych lub zlecenia krótszych niż 15 dni, jeżeli łączny okres, na który umowy zostały zawarte, wynosi co najmniej 15 dni. Obowiązek ubezpieczenia powstaje wówczas od pierwszego dnia tej umowy, z której wynika, że łączny okres wykonywania umów wyniesie co najmniej 15 dni.

1b.³⁾ Przepisu ust. 1a nie stosuje się, jeżeli między ostatnim dniem ostatniej umowy a pierwszym dniem następnej upłynęło co najmniej 60 dni.

2. Umową agencyjną lub umową zlecenia w rozumieniu ustawy, zwaną dalej „umową”, jest umowa, na podstawie której osoba ją zawierająca zobowiązuje się do wykonywania określonych czynności w imieniu jednostki gospodarki uspołecznionej lub na rzecz tej jednostki.

¹⁾ Tytuł ustawy w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 listopada 1994 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz. U. Nr 133, poz. 686), która weszła w życie z dniem 22 lutego 1995 r.

²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 lit. a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

³⁾ Dodany przez art. 1 pkt 2 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

3. (skreślony⁴⁾).

Art. 2. 1. Ubezpieczenie nie obejmuje jednak osób, które zawarły umowę, jeżeli osoby te:

- 1) nie ukończyły 18 lat,
- 2)⁵⁾ są równocześnie pracownikami zatrudnionymi co najmniej w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie albo objęte są odrębnymi przepisami w zakresie zaopatrzenia emerytalnego lub ubezpieczenia społecznego, z zastrzeżeniem ust. 3,
- 3) mają ustalone prawo do emerytury lub renty, chyba że zgłoszą wniosek o objęcie ubezpieczeniem.

2.⁶⁾ Osoby spełniające równocześnie warunki do objęcia ubezpieczeniem społecznym określonym ustawą i ubezpieczeniem społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin podlegają ubezpieczeniu określonemu ustawą.

3.⁷⁾ Dochód z tytułu wykonywania umowy zawartej ze zleceniodawcą, u którego osoba wykonująca umowę jest równocześnie pracownikiem, traktuje się w zakresie ubezpieczeń społecznych jak wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia, niezależnie od okresu, na który umowa była zawarta, oraz wymiaru czasu pracy w ramach stosunku pracy.

Art. 3⁸⁾. Osoby spełniające równocześnie warunki do objęcia ubezpieczeniem społecznym określonym niniejszą ustawą i ubezpieczeniem społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą podlegają ubezpieczeniu społecznemu osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin.

Art. 4. Obowiązek ubezpieczenia powstaje z dniem oznaczonym w umowie jako dzień rozpoczęcia jej wykonywania.

Art. 5. 1. Obowiązek ubezpieczenia ustaje z dniem rozwiązania lub wygaśnięcia umowy.

2. Osoba, która podlegała obowiązkowi ubezpieczenia, może kontynuować ubezpieczenie bezpośrednio po jego ustaniu, przez okres nie przekraczający sześciu miesięcy.

Art. 6. 1. Osobom objętym ubezpieczeniem, zwanym dalej „ubezpieczonymi”, przysługują:

- 1) świadczenia lecznicze i położnicze, zaopatrzenie w leki, przedmioty ortopedyczne, protezy, środki opatrunkowe i pomocnicze,
- 2) świadczenia pieniężne w razie choroby i macierzyństwa: zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne, zasiłek porodowy i zasiłek macierzyński,

⁴⁾ Przez art. 1 pkt 2 lit. c) ustawy wymienionej w przypisie 1.

⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników i niektórych innych osób prowadzących działalność zarobkową na własny rachunek oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 32, poz. 169), która weszła w życie z dniem 31 maja 1989 r.

⁷⁾ Dodany przez art. 1 pkt 3 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 ustawy wymienionej w przypisie 1.

3) (skreślony⁹⁾),

- 4) świadczenia emerytalne: emerytura, renta inwalidzka i renta rodzinna,
- 5) świadczenia pieniężne z tytułu wypadku przy wykonywaniu umowy oraz w razie choroby zawodowej: jednorazowe odszkodowanie, renta inwalidzka, renta rodzinna,
- 6) dodatki do emerytury i renty,
- 7) zasiłek pogrzebowy,
- 8) świadczenia w naturze z tytułu pobierania emerytury lub renty: świadczenia lecznicze, położnicze, rehabilitacyjne, zaopatrzenie w leki, przedmioty ortopedyczne, protezy, środki opatrunkowe i pomocnicze oraz pobyt w domu pomocy społecznej.

2. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, prawo do świadczeń, o których mowa w ust. 1, ustala się na zasadach, w wysokości i w trybie określonych przepisami:¹⁰⁾

- 1) o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa,
- 2) o ubezpieczeniu rodzinnym¹¹⁾,
- 3) o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin,
- 4) o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

3. (pominięty¹²⁾).

4. (pominięty¹²⁾).

5.¹³⁾ Do orzekania i wydawania zwolnień lekarskich oraz kontroli orzecznictwa lekarskiego w sprawach czasowej niezdolności do pracy osób objętych ubezpieczeniem stosuje się przepisy w sprawach orzekania o czasowej niezdolności do pracy pracowników.

6. (pominięty¹²⁾).

7. (pominięty¹²⁾).

Art. 7¹⁴⁾. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady ustalania podstawy wymiaru świadczeń, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2 i 7, i składkę na to ubezpieczenie.

⁹⁾ Przez art. 41 pkt 1 ustawy z dnia 1 grudnia 1994 r. o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych (Dz. U. z 1995 r. Nr 4, poz. 17), która weszła w życie z dniem 1 marca 1995 r.

¹⁰⁾ W świetle art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450), która weszła w życie z dniem 15 listopada 1991 r., aktualnie wysokość emerytur, rent oraz dodatków do emerytur i rent jest ustalana na zasadach określonych w tej ustawie.

¹¹⁾ Dekret z dnia 28 października 1947 r. o ubezpieczeniu rodzinnym (Dz. U. Nr 66, poz. 414, z 1950 r. Nr 20, poz. 170 i Nr 36, poz. 333 oraz z 1989 r. Nr 35, poz. 192) został uchylony przez art. 58 ustawy wymienionej w przypisie 9.

¹²⁾ Zamieszczony w obwieszczeniu. W świetle art. 45 ust. 1 ustawy wymienionej w przypisie 10 aktualnie podstawę wymiaru emerytur i rent ustala się na zasadach określonych w tej ustawie.

¹³⁾ Dodany przez art. 2 pkt 3 ustawy wymienionej w przypisie 6.

¹⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 5 pkt 2 ustawy z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 36, poz. 206), która weszła w życie z mocą od dnia 1 stycznia 1990 r.

Rozdział 2

Świadczenia lecznicze

Art. 8. Świadczenia lecznicze, położnicze, rehabilitacyjne, zaopatrzenie w leki, przedmioty ortopedyczne, protezy, środki opatrunkowe i pomocnicze przysługują:

- 1) ubezpieczonemu oraz członkom jego rodziny — w zakresie i na warunkach przewidzianych dla pracowników i ich rodzin,
- 2) osobie pobierającej emeryturę lub rentę określoną ustawą oraz członkom jej rodziny — w zakresie i na warunkach przewidzianych dla osób pobierających emeryturę i renty na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Rozdział 3

Świadczenia pieniężne w razie choroby i macierzyństwa

Art. 9. 1.¹⁵⁾ Ubezpieczony nabywa prawo do zasiłku chorobowego po upływie 6 miesięcy ubezpieczenia. Przerwa w ubezpieczeniu trwająca nie dłużej niż 30 dni nie przerywa biegu 6 miesięcy.

2. Jeżeli niezdolność do wykonywania umowy została spowodowana wypadkiem przy wykonywaniu umowy albo chorobą zawodową — prawo do zasiłku chorobowego przysługuje bez względu na okres ubezpieczenia.

3. Zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu za każdy dzień niezdolności do wykonywania umowy z powodu choroby trwającej nieprzerwanie co najmniej 30 kolejnych dni. Jeżeli jednak niezdolność do wykonywania umowy spowodowana została wypadkiem przy wykonywaniu umowy, chorobą zawodową, pobytem w zamkniętym zakładzie leczniczym społecznej służby zdrowia^{15a)} albo odsunięciem od pracy w myśl przepisów o zwalczaniu chorób zakaźnych, zasiłek chorobowy przysługuje, choćby niezdolność taka trwała krócej niż 30 dni.

4. Jeżeli przepisy, o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 1, uzależniają wysokość zasiłku chorobowego od stażu pracy — rozumie się przez to okres ubezpieczenia wraz z okresami zaliczanymi do okresu ubezpieczenia, przewidziany dla uzyskania świadczeń emerytalnych.

Art. 10. 1. Zasiłek porodowy i zasiłek macierzyński przysługuje ubezpieczonej z tytułu urodzenia dziecka w okresie ubezpieczenia albo w okresie pobierania zasiłku chorobowego po ustaniu ubezpieczenia.

2. Zasiłek porodowy i zasiłek macierzyński przysługuje również z tytułu:

- 1)¹⁶⁾ urodzenia dziecka po ustaniu ubezpieczenia trwającego nieprzerwanie sześć miesięcy, jeżeli umowa została rozwiązana lub wygasła w okresie ciąży, chyba że rozwiązanie lub wygaśnięcie umowy nastąpiło z wyłącznej winy ubezpieczonej; przepis art. 9 ust. 1 stosuje się odpowiednio,
- 2) przyjęcia, w okresie ubezpieczenia, dziecka w wieku do jednego roku na wychowanie z zamiarem jego przysposobienia, jeżeli do sądu opiekuńczego został zgłoszony wniosek o przysposobienie.

¹⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 5 ustawy wymienionej w przypisie 1.

^{15a)} Obecnie: publicznym zakładzie opieki zdrowotnej stosownie do art. 71 ust. 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 91, poz. 408), która weszła w życie z dniem 15 stycznia 1992 r.

¹⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 6 ustawy wymienionej w przypisie 1.

3. Zasiłek porodowy przysługuje również nie pracującej żonie ubezpieczonego, pozostającej z nim we wspólności małżeńskiej.

Art. 11. Zasiłek macierzyński przysługuje przez okres ustalony przepisami prawa pracy jako okres urlopu macierzyńskiego albo urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego.

Rozdział 4 (skreślony¹⁷⁾)

Art. 12. (skreślony¹⁷⁾).

Art. 13. 1. (skreślony¹⁷⁾).

2. (skreślony¹⁸⁾).

3. (skreślony¹⁸⁾).

Art. 14. (skreślony¹⁹⁾).

Rozdział 5

Świadczenia emerytalne

Art. 15. 1. Emerytura przysługuje ubezpieczonemu, który:

- 1) ma okres ubezpieczenia wynoszący, wraz z okresami zaliczonymi do tego okresu, co najmniej dwadzieścia lat dla kobiet i dwadzieścia pięć lat dla mężczyzn, w tym co najmniej pięć lat ubezpieczenia,
  - 2) osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla kobiety i 65 lat dla mężczyzny,
  - 3) (skreślony²⁰⁾).
2. (skreślony²⁰⁾).

Art. 16. 1. Renta inwalidzka przysługuje ubezpieczonemu, który:

- 1) ma okres ubezpieczenia wynoszący, wraz z okresami zaliczonymi do tego okresu, co najmniej pięć lat; okres ten powinien przypadać na ostatnie dziesięć lat przed dniem powstania inwalidztwa lub przed dniem zgłoszenia wniosku o rentę,
- 2) został zaliczony do I lub II grupy inwalidów z tytułu inwalidztwa powstałego w okresie ubezpieczenia albo w okresie pobierania zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego po ustaniu ubezpieczenia albo w ciągu osiemnastu miesięcy po upływie jednego z tych okresów.

2. Jednakże przy ustalaniu okresu ubezpieczenia wymaganego do uzyskania renty inwalidzkiej przez osobę, której inwalidztwo powstało przed ukończeniem 30 lat życia, stosuje się odpowiednio przepisy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

3. (skreślony²¹⁾).

4. (skreślony²¹⁾).

¹⁷⁾ Przez art. 41 pkt 2 ustawy wymienionej w przypisie 9.

¹⁸⁾ Przez art. 1 pkt 7 ustawy wymienionej w przypisie 1.

¹⁹⁾ Przez art. 1 pkt 8 ustawy wymienionej w przypisie 1.

²⁰⁾ Przez art. 5 pkt 3 ustawy wymienionej w przypisie 14.

²¹⁾ Przez art. 5 pkt 1 ustawy z dnia 30 maja 1989 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym i o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego (Dz. U. Nr 35, poz. 190), która weszła w życie z dniem 8 czerwca 1989 r.

5.²²⁾ Ubezpieczonemu, który stał się inwalidą I lub II grupy przed objęciem ubezpieczeniem, renta inwalidzka przysługuje po osiągnięciu okresu ubezpieczenia wynoszącego wraz z okresami zaliczalnymi do tego okresu 5 lat w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę inwalidzką.

6.²³⁾ Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio do ubezpieczonego, który stał się inwalidą I lub II grupy po upływie 18 miesięcy od ustania poprzedniego ubezpieczenia.

Art. 17. Renta rodzinna przysługuje po ubezpieczonym, który w chwili śmierci spełniał warunki do uzyskania emerytury lub renty inwalidzkiej albo miał ustalone prawo do jednego z tych świadczeń.

Art. 18. Okresami zaliczanymi do okresu ubezpieczenia wymaganego do uzyskania emerytury lub renty inwalidzkiej są okresy:

- 1)²⁴⁾ wykonywania umowy przed dniem 1 stycznia 1976 r., jeżeli wykonywanie umowy odpowiadało warunkom ubezpieczenia obowiązującym w tym dniu,
- 2) zatrudnienia, okresy równorzędne z okresami zatrudnienia i okresy zaliczalne do okresów zatrudnienia w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin,
- 3) ubezpieczenia społecznego na podstawie odrębnych przepisów,
- 4) pobierania po ustaniu obowiązku ubezpieczenia zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego albo renty chorobowej przyznanej na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1983 r.

Art. 19. (skreślony²⁵⁾).

Rozdział 6

Świadczenia z tytułu wypadków przy wykonywaniu umowy oraz z tytułu chorób zawodowych

Art. 20. 1. Za wypadek przy wykonywaniu umowy, zwany dalej „wypadkiem”, uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło w związku z wykonywaniem umowy:

- 1) podczas lub w związku z wykonywaniem zwykłych czynności wynikających z umowy,
- 2) podczas lub w związku z wykonywaniem czynności w interesie jednostki gospodarki społecznej, która zawarła umowę, chociażby czynności te nie wynikały bezpośrednio z umowy,
- 3) w drodze do miejsca wykonywania umowy albo z tego miejsca,
- 4) podczas lub w związku z wykonywaniem zadań zleconych przez organizacje polityczne lub zawodowe działające w jednostce gospodarki społecznej, z którą zawarto umowę, albo w związku z uczestnictwem w organizowanych przez nie czynach społecznych.

²²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 5 pkt 2 ustawy wymienionej w przypisie 21.

²³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 5 pkt 3 ustawy wymienionej w przypisie 21 oraz przez art. 5 pkt 4 ustawy wymienionej w przypisie 14.

²⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 9 ustawy wymienionej w przypisie 1.

²⁵⁾ Przez art. 2 pkt 5 ustawy wymienionej w przypisie 6.

2. Za choroby zawodowe uważa się choroby określone przepisami wydanymi na podstawie art. 231 pkt 2 Kodeksu pracy.

Art. 21. Świadczenia pieniężne przewidziane w art. 6 ust. 1 pkt 5 stanowią zaspokojenie wszelkich roszczeń z tytułu uszczerbku na zdrowiu albo z tytułu śmierci w związku z wypadkiem lub chorobą zawodową w stosunku do jednostki gospodarki społecznej, która zawarła umowę, oraz w stosunku do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 22. Jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku albo choroby zawodowej przysługuje od jednostki gospodarki społecznej, która zawarła umowę.

Art. 23. W sprawach ustalania okoliczności i przyczyn wypadków oraz w sprawach zgłaszania i stwierdzania chorób zawodowych stosuje się odpowiednio przepisy wydane na podstawie art. 231 Kodeksu pracy.

Rozdział 7

Zasiłek pogrzebowy

Art. 24. Zasiłek pogrzebowy przysługuje w razie śmierci:

- 1) ubezpieczonego,
- 2) osoby pobierającej zasiłek chorobowy lub macierzyński po ustaniu ubezpieczenia,
- 3) osoby uprawnionej do emerytury lub renty inwalidzkiej,
- 4) osoby pobierającej rentę rodzinną,
- 5) członka rodziny osoby określonej w pkt 1—3, który w chwili śmierci nie zarabkował i pozostawał z tą osobą we wspólnym gospodarstwie domowym albo do którego utrzymania osoba ta się przyczyniała.

Rozdział 8

Składki na ubezpieczenie

Art. 25. 1. Składkę na ubezpieczenie opłacają w odpowiednich częściach jednostka gospodarki społecznej, która zawarła umowę, i ubezpieczony.

2. Składkę na ubezpieczenie w okresie kontynuowania ubezpieczenia w myśl art. 5 ust. 2 opłaca w całości ubezpieczony.

Art. 26. 1. Składkę na ubezpieczenie opłaca się za każdy miesiąc, w którym istniało ubezpieczenie.

2. Składek na ubezpieczenie nie opłaca się w okresie pobierania przez ubezpieczonego zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego.

Art. 27. (skreślony²⁶⁾).

Art. 28. 1. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia określa:

- 1) wysokość składki na ubezpieczenie oraz wysokość części składki opłacanej przez jednostki gospodarki społecznej i przez osoby, które zawarły umowę,

²⁶⁾ Przez art. 1 pkt 10 ustawy wymienionej w przypisie 1.

2)²⁷⁾ zasady, terminy i tryb opłacania składek oraz zasady pokrywania i rozliczania świadczeń pieniężnych wypłacanych przez jednostki gospodarki uspołecznionej, a także tryb postępowania w sprawach kontynuowania ubezpieczenia.

2. Rada Ministrów może zwolnić z obowiązku częściowego opłacania składki na ubezpieczenie niektóre kategorie osób bądź osoby wykonujące niektóre rodzaje prac na podstawie umów, obciążając obowiązkiem opłacania całości składki jednostki gospodarki uspołecznionej, które zawarły umowy z takimi osobami.

Rozdział 9

Ubezpieczenie osób współpracujących

Art. 29. 1. Ubezpieczenie obejmuje również:

- 1) członków najbliższej rodziny osoby, która zawarła umowę,
- 2) inne osoby pozostające we wspólnym gospodarstwie domowym z osobą, która zawarła umowę,

jeżeli współpracują przy wykonywaniu umowy stale i w wymiarze co najmniej połowy czasu pracy obowiązującego pracowników jednostki gospodarki uspołecznionej będącej stroną tej umowy i gdy na ich współpracę jednostka ta udzieliła zgody na wniosek osoby, która zawarła umowę. Osoby te zwane są dalej „osobami współpracującymi”.

2. Członkami najbliższej rodziny w rozumieniu ust. 1 pkt 1 są: małżonek, dzieci własne i przysposobione, pasierbowie, dzieci obce przyjęte na wychowanie, rodzice, osoby przysposabiające, ojczym, macocha, teściowie, dziadkowie, wnuki, rodzeństwo, zięciowie, synowie, szwagierki i szwagrowie.

3.²⁸⁾ Współpracę uważa się za wykonywaną stale, jeżeli trwa nieprzerwanie co najmniej 30 dni.

Art. 30. Ubezpieczenie nie obejmuje osób współpracujących, jeżeli zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 2.

Art. 31. Do ubezpieczenia osób współpracujących stosuje się przepisy ustawy ze zmianami wynikającymi z art. 32—34.

Art. 32. 1. Obowiązek ubezpieczenia osoby współpracującej powstaje z dniem oznaczonym w piśmie jednostki gospodarki uspołecznionej udzielającej zgody na stałą współpracę przy wykonywaniu umowy.

2. Obowiązek ubezpieczenia osoby współpracującej ustaje z dniem:

- 1) ustania obowiązku ubezpieczenia osoby, na której wniosek została udzielona zgoda na współpracę,
- 2) cofnięcia zgody na współpracę,
- 3) zakończenia współpracy.

²⁷⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o zmianie niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. Nr 110, poz. 474), która weszła w życie z dniem 29 listopada 1991 r.

²⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 2 pkt 3 ustawy wymienionej w przypisie 27.

Art. 33. 1. Okresami zaliczanymi do okresów ubezpieczenia wymaganych do uzyskania emerytury lub renty są również okresy stałej współpracy przed dniem objęcia ubezpieczeniem, jeżeli współpraca ta odpowiadała warunkom określonym w art. 29.

2. Ilekroć przepisy ustawy uzależniają prawo do świadczeń od osiągnięcia określonego dochodu z wykonywania umowy — w odniesieniu do osób współpracujących należy przez to rozumieć dochód osiągnięty ze współpracy.

3. Dla osoby współpracującej, która rozpoczęła współpracę po osiągnięciu wieku 45 lat, okres ubezpieczenia łącznie z okresami zaliczanymi do okresu ubezpieczenia, wymagany do uzyskania renty inwalidzkiej, wynosi co najmniej dziesięć lat. Okres ten powinien przypadać na ostatnie dwadzieścia lat przed dniem powstania inwalidztwa lub przed dniem zgłoszenia wniosku o rentę.

4. Za wypadek przy współpracy uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło w związku ze współpracą w okolicznościach określonych w art. 20.

5. Jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy współpracy oraz z tytułu choroby zawodowej osoby współpracującej przysługuje od jednostki gospodarki uspołecznionej, która udzieliła zgody na współpracę.

Art. 34. Składkę na ubezpieczenie osób współpracujących opłacają w odpowiednich częściach jednostka gospodarki uspołecznionej, która udzieliła zgody na współpracę, oraz osoba, na której wniosek została udzielona taka zgoda.

Rozdział 10

Przepisy szczególne

Art. 35. (skreślony²⁹⁾).

Art. 36. Ubezpieczenie wykonuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a w zakresie pomocy leczniczej i położniczej oraz protezowania — społeczne zakłady służby zdrowia^{29a)}.

Art. 37. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia:

- 1) podwyższać wysokość świadczeń przewidzianych ustawą,
- 2) rozszerzać zakres świadczeń przez wprowadzenie nowych świadczeń albo zmianę ustalonych w ustawie warunków do przyznania świadczeń, a w szczególności:
  - a) obniżać wiek emerytalny dla niektórych grup ubezpieczonych, ustalając przy tym warunki wymagane do uzyskania przez nich emerytury,
  - b) określać zasady wcześniejszego przejścia na emeryturę osób, które nie spełniają niektórych warunków określonych ustawą,
  - c) określać wypadki, w których zasiłki chorobowe przysługują w razie choroby trwającej krócej niż 30 dni,
  - d) określać wypadki, w których zasiłki chorobowe przysługują wcześniej niż od siódmego miesiąca ubezpieczenia,
- 3) rozciągnąć przepisy ustawy na osoby wykonujące pracę na podstawie umów innych niż określone w art. 1, zawartych z jednostkami gospodarki uspołecznionej, oraz na osoby współpracujące z takimi osobami.

²⁹⁾ Przez art. 1 pkt 11 ustawy wymienionej w przypisie 1.

^{29a)} Obecnie: publiczne zakłady opieki zdrowotnej stosownie do art. 71 ust. 2 ustawy wymienionej w przypisie 15a.

Art. 38. 1.³⁰⁾ Minister Pracy i Polityki Socjalnej określa w drodze rozporządzenia tryb postępowania w sprawach zgłoszeń do ubezpieczenia, szczegółowe zasady ustalania prawa do świadczeń i wypłaty świadczeń pieniężnych.

2.³¹⁾ Minister Pracy i Polityki Socjalnej po zasięgnięciu opinii zainteresowanych ministrów (kierowników urzędów centralnych) i *zarządów centralnych związków spółdzielni*^{31a)} określi, jakim warunkom powinny odpowiadać umowy agencyjne i umowy zlecenia w zakresie ustalania obowiązku ubezpieczenia.

3. (skreślony³²⁾).

4. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustala wzory zgłoszeń do ubezpieczenia i legitymacji ubezpieczeniowych.

Art. 38^{1. 33)} Przepisy ustawy stosuje się odpowiednio do osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia na rzecz innych niż uspołecznione zakłady pracy i osób fizycznych oraz do osób z nimi współpracujących.

Rozdział 11

Przepisy przejściowe

Art. 39. 1. Przepisy ustawy stosuje się w wypadkach, gdy zdarzenia lub okoliczności uzasadniające prawo do świadczeń nastąpiły począwszy od dnia jej wejścia w życie.

2. W wypadkach gdy zdarzenia lub okoliczności uzasadniające prawo do świadczeń nastąpiły przed dniem wejścia w życie ustawy, stosuje się, z uwzględnieniem art. 40, przepisy obowiązujące w dniu, w którym te zdarzenia lub okoliczności nastąpiły.

Art. 40. 1. W razie niezdolności do wykonywania pracy objętej umową lub do współpracy powstałej przed dniem wejścia w życie ustawy zasiłek chorobowy przysługuje od dnia 1 lipca 1976 r., jednak okres zasiłkowy liczy się od dnia powstania niezdolności do pracy lub współpracy.

³⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 2 pkt 6 lit a) ustawy wymienionej w przypisie 6 oraz przez art. 2 pkt 4 ustawy wymienionej w przypisie 27.

³¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 2 pkt 6 lit. a) ustawy wymienionej w przypisie 6.

^{31a)} Centralne związki spółdzielcze przeszły w stan likwidacji stosownie do art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 20 stycznia 1990 r. o zmianach w organizacji i działalności spółdzielczości (Dz. U. Nr 6, poz. 36), która weszła w życie z dniem 7 lutego 1990 r.

³²⁾ Przez art. 2 pkt 6 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 6.

³³⁾ Dodany przez art. 2 pkt 5 ustawy wymienionej w przypisie 27.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie niezdolności do pracy powstałej po dniu wejścia w życie ustawy, lecz przed dniem 1 lipca 1976 r.

3. Jeżeli jednak niezdolność do pracy spowodowana była wypadkiem przy wykonywaniu umowy lub przy współpracy, zaistniałym po dniu 1 stycznia 1976 r., lub stwierdzoną po tym dniu chorobą zawodową, zasiłek wypłaca się od dnia powstania takiej niezdolności.

4. Zasiłek macierzyński z tytułu urodzenia dziecka przed dniem wejścia w życie ustawy przysługuje od dnia jej wejścia w życie, jednak tylko do upływu okresu równego okresowi urlopu macierzyńskiego lub urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, liczonego od dnia porodu.

Art. 41. Okresy ubezpieczenia określone dotychczasowymi przepisami, normującymi zasady ubezpieczenia społecznego osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, są okresami ubezpieczenia w rozumieniu ustawy.

Art. 42—45. (pominięte³⁴⁾).

Rozdział 12

Przepisy końcowe

Art. 46. Tracą moc przepisy wydane na podstawie art. 47 ustawy z dnia 29 marca 1965 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników (Dz. U. Nr 13, poz. 90) i art. 65 ustawy z dnia 8 czerwca 1972 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników (Dz. U. Nr 23, poz. 165, z 1974 r. Nr 21, poz. 117 i Nr 47, poz. 280 oraz z 1975 r. Nr 5, poz. 31), normujące ubezpieczenie społeczne:

- 1) osób prowadzących zakłady gastronomiczne oraz stacje benzynowe na podstawie umowy zlecenia lub umowy agencyjnej,
- 2) osób prowadzących urządzenia turystyczne i kolektury Państwowego Przedsiębiorstwa „Totalizator Sportowy” oraz przewodników turystycznych,
- 3) osób prowadzących uspołecznione sklepy i księgarnie na podstawie umowy zlecenia lub umowy agencyjnej,
- 4) osób prowadzących na podstawie umowy agencyjnej działalność na rzecz przedsiębiorstw upowszechniania prasy i książki Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa—Książka—Ruch”.

Art. 51.³⁵⁾ Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1976 r.

³⁴⁾ Zamieszczone w obwieszczeniu.

³⁵⁾ Numeracja tekstu pierwotnego ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. nie zmieniona w tekście jednolitym z 1983 r. (Dz. U. Nr 31, poz. 146).